

CZU: 81'373.612.2:37.02(048)

DIDACTICA METAFOREI. MIC DICȚIONAR ROMÂN-ENGLEZ DE TERMENI-METAFORĂ CU ETIMOLOGII ȘI ILUSTRĂȚII – „O CARTE-METAFORĂ” DE VALOARE

Recenzie la *Didactica metaforei. Mic dicționar român-englez de termeni-metaporă; cu etimologii și ilustrații* (coord.- Eugenia MINCU; autori: MINCU, Eugenia, MACOVEI, Dorina, ROTARI, Natalia, NEGRU, Cristina), Chișinău, Epigraf, 2023, 328 p. ISBN 978-9975-60-521-2.

Subiectul metaforei lingvistice este unul controversat, unii lingviști nefiind de acord cu această noțiune. Totuși, în literatura de specialitate, conceptele metaforă lingvistică, metaforă terminologică sunt frecvent utilizate (teoria cognitivă), deoarece metafora este „principiul omniprezent al limbajului” din moment ce limbajul în sine este metaforic, iar metafora pur și simplu ilustrează mecanismele gândirii și ale limbajului uman ca întreg. (I. A. Richards).

Secțiunea 1. Didactica metaforei (reper teoretic didactico-științific) are o structură bazată pe dihotomia întrebare – răspuns, structură care asigură următoarele beneficii:

1. Este model de simulare a unui act didactic de predare – învățare a metaforei.

2. Întrebările și, respectiv, răspunsurile, sunt organizate în funcție de principiul consecutivității didactice (cunoștințe „de la simplu la compus”, „de la puțin la mai mult”, fapt care facilitează înțelegerea metaforei ca fenomen lingvistic-terminologic (cuvânt-metaporă, termen-metaporă etc.).

3. Este o modalitate a autorilor de a iniția o conversație cu utilizatorul etc.

4. Având drept reper clasificări ale metaforei, atestate în literatura de specialitate, autorii înșiși propun o clasificare distinctă.

Lucrarea conține peste 200 de termeni-metaporă (Secțiunea 2) din limbile română și engleză. Fiecare dintre aceste „tablete” are o structură bine organizată: etimologia (sensul primar al cuvântului, expansiunea semantică, metaforizarea, demetaforizarea, sensul actual de utilizare a termenului-metaporă, domeniile de utilizare); un argument pro convingerii că un mit este o metaporă extinsă și transfigurată într-o formă narativă.

Dicționarul român este unul tematic, fiind implementată clasificarea propusă de către autori: Termeni-metaporă. Dimensiunea microunivers (metafora ambianței, metaforele zoomorfică și botanică etc.); Termeni-metaporă. Dimensiunea macrounivers (metafora mitologică, metafora biblică, metafora „sacrală”).

De exemplu, secțiunea *Metafora realității cotidiene* conține metaforele-termen utilizate în diverse domenii de activitate (p. 68-71):

1. **August** (< lat. *augustus*, *a*, *um* „sublim, sacru, înalt, maiestuos, venerabil” < lat. *Augustus*, *i*, *m* „Augustul, Venerabilul”)

Termenul vine din *auguste*, împrumut din limba franceză, cu origine în limba latină de la *augustus*, *a*, *um* „sublim, sacru, înalt, maiestuos, venerabil” și substantivul propriu *Augustus*, *i*, *m* „Au-

gustul, Venerabilul”. Octavian este primul împărat al Imperiului Roman cu numele *Augustus* (anul 27 *ante Chr.*) – *Augustus* Octavian „Augustul/Venerabilul Octavian”.

Și-a ales acest nume pentru a-și accentua importanța în istoria Imperiului Roman – este garantul păcii și al prosperității. Ulterior, *Augustus* devine titlu onorific, dat conducătorilor venerabili în Roma Antică. Luna august este la romani a șasea lună a anului, cunoscută sub numele de *sextilis* „a șasea”. Împăratul *Augustus* Cezar propune ca această lună să fie redenumită în *augustus*. Senatul roman acceptă această propunere și schimbă denumirea lunii *sextilis* în *augustus* pentru a-l onora pe împăratul *Augustus* Cezar „Augustul/Venerabilul Cezar”.

În prezent, *august* este „a opta lună a anului; gustar” – vocabular general; cu sens figurat, „maiestuos, măreț, impunător” – vocabular general; „titlu de cinste dat de senatul roman împăratului Octavian” – istorie.

2. *Licență* (< lat. *licentia*, *ae, f* „libertate; drept” < lat. *licens*, *entis* „liber”)

Termenul *licență*, împrumut din limba franceză *licence*, își are originea în latinescul *licentia*, *ae, f* „libertate, permisiune”. Pe lângă aceste semnificații, cuvântul mai are sensurile: „putere”, „stăpânire”, „voință proprie”, „insolență, aroganță, furie” și provine din adjectivul *licens*, *entis*, *f* „liber, permis, voluntar” (din rădăcina *leik* „a oferi, a negocia, a face o ofertă”).

Semnificația „permisiune formală, în formă scrisă, din partea unor autorități” este atestată pentru prima dată la începutul secolului al XV-lea.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, *licența* este „o autorizație, permisiune oficială, permis, privilegiu”, termen folosit în cadrul universităților pentru a desemna dreptul acordat unui student de a preda în public după absolvirea studiilor.

Actualmente, termenul *licență* desemnează: „titlu obținut la trecerea examenului de absolvire a învățământului superior; examen dat pentru obținerea acestui titlu” – învățământ, educație; „autorizație eliberată de administrație prin care se permite practicarea unei anumite activități” – vocabular general; „contract de transmitere a drepturilor aferente unui brevet de invenție prin care titularul unei mărci autorizează o terță persoană să o folosească” – servicii publice; cu sens figurat, „atitudine, ținută care depășește limitele bune-cuviințe; lipsă de respect pentru formele obișnuite” – vocabular general.

3. *Meridian* (< lat. *meridianus*, *i, m* „sud” < lat. *meridies*, *ēi, m* „amiază, după-amiază, mijlocul zilei, sud, mijloc”)

Lexemul *meridian* este un împrumut din franceza veche – *méridien*, cu originea în latinescul *meridianus*, *i, m* „sud” și *meridies*, *ēi, m* „amiază, după-amiază, mijlocul zilei, sud, mijloc”. Un derivat al cuvântului *meridies*, *ēi, m* este și *meridianus*, *a, um* cu sensul „miezul zilei, sudic, ecuator” din *meridie* „la amiază”, alterat prin disimilarea prelatină *medi die*, *medhyo* „mijloc” și *dies* „ziua” (din rădăcina *dyeu* „să strălucească”). Sensul cartografic „cerc mare sau semicerc al unei sfere care trece prin poli” este atestat la sfârșitul secolului al XIV-lea, inițial, utilizat în astronomie. Sensurile figurate tind să sugereze „punctul de cea mai înaltă dezvoltare sau de cea mai deplină putere”, implicând un declin ulterior. În calitate de adjectiv, *meridian* este atestat la sfârșitul anului 1400 *post Chr.* – meridional.

În astronomie, *meridianul* este o linie imaginară care trece prin zenit și prin cele două puncte cardinale, nord și sud, la mijlocul nopții. Astfel, cuvântul *meridian* devine sinonim cu aceste linii imaginare care împart suprafața Pământului sau cerul în două jumătăți egale.

Actualmente, *meridian* are sensurile: „fiecare dintre liniile imaginare care rezultă din intersecția suprafeței Pământului cu semiplanul sprijinit pe axa geografică, constituind liniile de reper pentru măsurarea longitudinii geografice” – geografie; „curbă a unei suprafețe de rotație cu un plan care trece prin axa ei de rotație” – matematică; „linie imaginară a suprafeței pielii care unește diferite puncte corespunzând unui anumit organ” – acupunctură; „cadran solar care indică ora amiezii” – arheologie; „canapea cu spătar și brațe inegale, care ține loc de șezlong” – vocabular general.

Dicționarul englez pune în evidență diferențe interlingvistice în pofida faptului că unii termeni-metaforă au o utilizare translingvistică, ceea ce denotă anumite deosebiri, la nivel de cultură, în dezvoltarea limbilor română și engleză.

Expresivitatea metaforei este demonstrată prin intermediul citatelor și al definițiilor metaforei selectate de către autori. Acestea cuprind un spectru imagistic integral: Metafora este „cuvântul de podoabă” (Aris-

total) (limbaj uzual); Metafora este un mijloc al sensibilizării, că prin metaforă ochiul nostru interior ajunge să vadă mai bine lucrurile (Cicero) (limbaj specializat, cu referire la „lucruri” specializate, care formează terminologia domenală).

Menționăm faptul că lucrarea (la nivel de organizare a informațiilor despre termenii-metaforă) este o premieră în repertoriul bibliografic din Republica Moldova. Presupune un aspect didactic pronunțat, astfel, unele subiecte pot fi implementate în curriculum și pot fi utilizate în procesul de predare-învățare din cadrul instituțiilor de învățământ (general, superior).

Testele de evaluare sunt elaborate având drept reper Taxonomia (obiectivelor educaționale) lui B. Bloom pentru domeniul cognitiv.

În concluzie, considerăm lucrarea *Didactica metaforei. Mic dicționar român-englez de termeni-metaforă cu etimologii și ilustrații* „o carte-metaforă” de valoare și o propunem cu drag cititorilor.

Viorica MOLEA,

Universitatea de Stat din Moldova